

DONNA
LEON

DODELIJKE
CONCLUSIES

VERTAALD DOOR THEO SCHOLTEN

2011

DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM

Voor Jenny Liosatou en Giulio D'Alessio

In naam van God, Amen. Ik, Georg Friedrich Händel, rekening houdende met de onzekerheden van het menselijk bestaan, maak hierbij aldus mijn testament op...

Laatste wilsbeschikking van
Georg Friedrich Händel

Omdat ze al vele jaren vertaalster was en zowel fictie als non-fictie uit het Engels en Duits naar het Italiaans overzette, was Anna Maria Giusti bekend met een grote verscheidenheid aan onderwerpen. Haar laatste vertaling was een Amerikaans zelfhulpboek geweest over hoe om te gaan met tegenstrijdige emoties. Ze had af en toe moeten grinniken om de oppervlakkige kletsboek die ze was tegengekomen – die altijd nog maller klonk wanneer ze er Italiaans van maakte – maar nu ze de trap op liep naar haar appartement, kwam er weer iets van die tekst in haar naar boven.

‘Het is mogelijk om op één en hetzelfde moment twee tegenstrijdige emoties over dezelfde persoon te voelen.’ Dat was het geval gebleken met haar gevoelens voor haar geliefde, wiens familie ze zojuist een bezoek had gebracht in Palermo. ‘Zelfs mensen die we goed kennen, kunnen ons verrassen wanneer ze in een omgeving terechtkomen die anders is.’ ‘Anders’ was niet het woord dat ze zelf zou hebben gebruikt om Palermo en wat ze daar had aangetroffen te beschrijven. ‘Vreemd’, ‘exotisch’, ‘zonderling’: zelfs die woorden deden geen recht aan wat ze had ervaren, maar hoe moest ze dat verklaren? Hadden ze niet allemaal een *telefonino* op zak? Was niet iedereen die ze had ontmoet voortreffelijk gekleed en even welgemanierd? Het was ook geen kwestie van taal, want ze spraken stuk voor stuk beschaafder Italiaans dan ze ooit uit de mond van haar met het Veneto-dialect opgegroeide familie en vrienden had gehoord. Ook

niet van geld, want de rijkdom van Nico's familie had overal van af gestraald.

Ze was naar Palermo gegaan om kennis te maken met zijn familie, in de veronderstelling dat hij haar in zijn ouderlijk huis zou laten logeren, maar ze had vijf nachten in een hotel doorgebracht, een hotel met meer sterren dan zij zich op grond van haar vertalersinkomen zou hebben kunnen veroorloven, als het al was ingegaan op haar herhaalde verzoeken om zelf de rekening te mogen betalen.

'Nee, dottoressa,' had de glimlachende hotelmanager tegen haar gezegd, 'daar heeft l'avvocato al voor gezorgd.' Nico's vader. 'L'avvocato.' In eerste instantie had ze hem aangesproken met 'dottore', maar hij had die titel weggevoerd alsof haar poging tot beleefdheid een vlieg was geweest. 'Avvocato' had ze niet over haar lippen kunnen krijgen, en dus had ze genoeg genomen met 'Lei', om die formele aanspreekvorm vervolgens voor iedereen in zijn familie te gebruiken.

Nico had haar al gewaarschuwd dat het niet gemakkelijk zou zijn, maar hij had haar niet voorbereid op wat ze die week daadwerkelijk zou meemaken. Hij was eerbiedig jegens zijn ouders; als ze dat gedrag had waargenomen in iemand anders dan de man van wie ze meende te houden, zou ze het als kruiperig hebben omschreven. Hij kuste zijn moeders hand wanneer ze de kamer binnenkwam en ging staan wanneer zijn vader verscheen.

Op een avond had ze geweigerd het familiediner bij te wonen. Hij had haar teruggebracht naar het hotel na hun eigen nerveuze maaltijd samen. Daarna had hij haar in de lobby een kus gegeven, had gewacht tot ze de lift in was gestapt en was toen gedwee teruggekeerd naar het *palazzo* van zijn ouders om daar te gaan slapen. Toen ze de volgende dag

van hem wilde weten wat er aan de hand was, had hij geantwoord dat hij het product was van waar hij had geleefd, en dat dit de manier was waarop de mensen zich gedroegen. Die middag, toen hij haar terugbracht naar het hotel en zei dat hij haar om acht uur zou ophalen voor het eten, had ze hem glimlachend bij de ingang van het hotel gedag gezegd, was naar binnen gegaan en had de jongeman van de receptie laten weten dat ze vertrok. Ze ging naar haar kamer, pakte haar koffer, belde een taxi en liet een briefje voor Nico achter bij de receptionist. Op de avondvlucht naar Venetië was er alleen nog plaats in de business class, maar ze vond het prima om zo'n duur ticket te kopen – het nam de plaats in van in ieder geval een deel van de hotelrekening die ze niet had mogen betalen.

Haar koffer was zwaar en maakte een bonkend geluid toen ze hem op de eerste verdieping op de overloop neerzette. Giorgio Bruscutti, de oudste zoon van haar burens, had zijn sportschoenen weer eens voor de deur laten slingeren, maar vanavond was ze bijna blij om ze te zien: een bewijs dat ze thuis was. Ze nam haar koffer weer op en zeulde hem mee naar de tweede verdieping, waar ze, zoals verwacht, keurig bijeengebonden bundeltjes *Famiglia cristiana* en *Il Giornale* aantrof. Signor Volpe, die op zijn oude dag fanatiek milieubewust was geworden, legde altijd al op zondagavond het papier voor de recycling bij de trap, hoewel het pas op dinsdagochtend kon worden weggebracht. Het deed haar zo veel genoeg dit teken van normaal leven te zien dat ze vergat het automatische oordeel te vellen dat de vuilnisbak de beste plek was voor beide publicaties.

De overloop op de derde verdieping was leeg, evenals de tafel links van de deur. Dat was een teleurstelling voor Anna Maria. Het betekende ofwel dat er de afgelopen week

helemaal geen post voor haar was gekomen – wat ze niet kon geloven – ofwel dat signora Altavilla had vergeten Anna Maria's post klaar te leggen.

Ze keek op haar horloge en zag dat het bijna tien uur was. Ze wist dat de oude vrouw altijd laat opbleef: ze hadden elkaar ooit eens gevonden in de wederzijdse bekentenis dat het fijnste van alleen wonen was dat je zo lang in bed kon blijven liggen lezen als je maar wilde. Ze deed een stap naar achteren en keek of er licht onder de deur van signora Altavilla's woning door scheen, maar het licht van de overloop maakte het onmogelijk om dat te zien. Ze liep naar de deur toe en legde haar oor ertegen, in de hoop iets van geluid te horen – de televisie alleen al zou een aanwijzing zijn dat signora Altavilla nog wakker was.

Teleurgesteld dat het stil was, pakte ze haar koffer op en liet die met een luide klap op de tegelvloer neerkomen. Ze luisterde, maar er kwam geen geluid van binnen. Ze pakte hem nogmaals op en begon ermee de trap op te lopen, maar zorgde ervoor dat de rand van de koffer hard tegen de eerste tree aan bonkte, nog luider dit keer. Ze liep verder de trap op en maakte zo veel lawaai met de koffer dat ze, als ze het iemand anders had horen doen, een of andere gedachte zou hebben geformuleerd over de onnadenkendheid van mensen of haar hoofd buiten de deur zou hebben gestoken om te kijken wat er aan de hand was.

Boven aan de trap zette ze de koffer weer neer. Ze haalde haar sleutel te voorschijn en maakte de deur van haar eigen woning open, en op het moment dat die openging nam een gevoel van vrede en zekerheid bezit van haar. Alles hierbinnen was van haar, en in deze vertrekken besliste ze zelf wat ze deed en wanneer en hoe ze het deed. Ze hoefde niemands hand te kussen en zich aan niemands regels te

houden, en bij die gedachte verdween alle twijfel en wist ze zeker dat ze er goed aan had gedaan om uit Palermo weg te gaan, bij Nico weg te gaan, en een einde aan de verhouding te maken.

Ze deed het licht aan en keek automatisch naar de bank, waar de militaire precisie waarmee de kussens waren gerangschikt haar vertelde dat tijdens haar afwezigheid de schoonmaakster was geweest. Ze zette haar koffer binnen neer, deed de deur dicht en liet de stilte door zich heen stromen. Thuis.

Anna Maria liep naar de andere kant van de kamer en deed het raam en de luiken open. Aan de overkant van het *campo* stond de kerk San Giacomo dell'Orio: als zijn ronde apsis de voorstevan van een zeilschip was geweest, zou die op haar ramen gericht zijn en haar in een mum van tijd hebben bereikt.

Ze maakte een ronde door het appartement, deed alle ramen open en duwde de luiken naar achteren en zette ze vast. Ze bracht haar koffer naar de logeerkamer en hees hem op het bed, ging toen de woning weer rond en deed de ramen dicht tegen de kilte van de oktoberavond.

Op de tafel in de eetkamer vond Anna Maria een van Luba's wonderlijk geformuleerde briefjes, en daarnaast de opvallende vaalgele kennisgeving die erop duidde dat men tevergeefs had geprobeerd een aangetekende brief te bezorgen. 'Voor u kwam,' stond er op Luba's briefje. Ze bekeek het postbericht wat beter: het was vier dagen geleden achtergelaten. Ze had geen idee wie haar een aangetekende brief kon hebben gestuurd: het adres dat vermeld werd als '*mittente*' was onleesbaar. Haar eerste gedachte was een vage angst dat een of andere overheidsinstantie een onregelmatigheid had ontdekt en haar nu meedeelde dat er een onder-

zoek tegen haar liep vanwege iets dat ze gedaan had, of juist nagelaten had te doen.

De tweede kennisgeving, wist ze, zou twee dagen na deze zijn gekomen. Dat die er niet lag, betekende dat signora Altavilla, die in de loop der jaren de beheerster van haar post en bezorgingen was geworden, voor de brief had getekend en dat ze deze beneden had liggen. Ze kon haar nieuwsgierigheid niet bedwingen, legde het postbericht op tafel en ging naar haar werkkamer. Uit haar hoofd draaide ze het nummer van signora Altavilla. Ze kon haar maar beter op deze manier lastigvallen dan dat ze tot de volgende ochtend zou liggen piekeren over die brief, die, zo hield ze zichzelf voor, waarschijnlijk niets om het lijf zou hebben.

De telefoon ging vier keer over zonder dat er werd opgenomen. Ze deed een stap opzij, maakte het raam open, leunde naar buiten en hoorde het gerinkel beneden. Waar kon ze zijn op dit tijdstip? Naar de film? Daar ging ze af en toe met vriendinnen naartoe, en soms was ze weg om op haar kleinkinderen te passen, al kwam de oudste ook wel eens bij haar logeren.

Anna Maria hing op en ging terug naar de huiskamer. Ook al verschilden ze bijna twee generaties in leeftijd, toch waren de vrouw beneden en zij in de loop der jaren goede burens geworden. Misschien geen goede vriendinnen – ze hadden bijvoorbeeld nooit samen gegeten – maar ze kwamen elkaar weleens op straat tegen en gingen dan samen koffiedrinken, en er waren talloze gesprekken op de trap geweest. Anna Maria werd soms opgeroepen om simultaan te vertalen op congressen en bleef dan dagen, soms weken, achter elkaar weg. En omdat signora Altavilla elk jaar in juli met haar zoon en zijn gezin naar de bergen ging, had Anna

Maria haar sleutels, om haar planten water te kunnen geven en, zoals signora Altavilla had gezegd toen ze ze gaf, ‘gewoon voor het geval dat’. Het was Anna Maria te verstaan gegeven dat als ze na een reis signora Altavilla niet thuis trof, ze naar binnen mocht gaan – moest gaan zelfs – om haar post op te halen.

Ze pakte de sleutels uit de tweede la in de keuken, hield haar eigen deur met haar handtas op een kier, deed het licht aan en ging de trap af.

Hoewel ze er zeker van was dat er niemand thuis was, belde Anna Maria toch aan. Taboe? Respect voor privacy? Toen er niet werd opengedaan, stak ze de sleutel in het slot, maar zoals wel vaker bij deze deur gebeurde, kreeg ze hem niet omgedraaid. Ze probeerde het nog een keer, en trok de deur naar zich toe terwijl ze de sleutel omdraaide. Door de druk van haar hand ging de deurkruk naar beneden, en bij haar plotselinge rammelbeweging bleek de weerspannige deur niet op slot te zijn en zonder enige weerstand open te gaan, waardoor ze van de weeromstuit een stap naar binnen deed.

Het eerste wat door haar heen ging, was dat ze probeerde te bedenken hoe oud Costanza eigenlijk was: waarom vergat ze haar deur op slot te doen? Waarom had ze die nooit laten vervangen door een *porta blindata*, die automatisch in het slot viel wanneer hij dichtging? ‘Costanza?’ riep ze. ‘*Ci sei?*’ Ze bleef even staan luisteren, maar er kwam geen antwoord. Zonder erbij na te denken liep Anna Maria naar het tafeltje schuin tegenover de deuropening, aangetrokken door het kleine stapeltje brieven, niet meer dan vier of vijf, en de *Espresso* van die week. Terwijl ze de naam van het tijdschrift las, drong tot haar door dat het licht in het halletje aan was en dat er meer licht de gang in viel vanuit de huiskamer,

waarvan de deur half openstond, en, dichterbij, vanuit de deuropening van de grote slaapkamer.

Signora Altavilla was opgegroeid in het naoorlogse Italië, en hoewel haar huwelijk haar behalve geluk ook voorspoed had gebracht, had ze nooit de gewoonte afgeleerd om zuinig te zijn. Anna Maria, die was opgegroeid in een welgestelde familie in een bloeiend en rijk Italië, had zich die gewoonte nooit eigen gemaakt. Daardoor had de jongere vrouw het altijd een beetje raar gevonden dat de oudere het licht uitdeed wanneer ze een kamer uit ging, of dat ze twee truien droeg in de winter, of zich de koning te rijk kon voelen met een koopje bij Billa.

‘Costanza?’ riep ze nogmaals, meer om haar eigen gedachten een halt toe te roepen dan omdat ze dacht dat er antwoord zou komen. Uit een onbewuste behoefte haar handen vrij te hebben, legde ze de sleutels boven op de brieven en bleef doodstil staan, terwijl haar blik naar het licht werd getrokken dat uit de deuropening aan het eind van de gang scheen.

Ze haalde diep adem en nam een stap, en toen nog een en nog een. Vervolgens bleef ze staan en merkte dat ze niet verder kon. Ze vond dat ze niet zo kinderachtig moest doen en dwong zich om naar voren te buigen en een blik om de halfopen deur te werpen. ‘Costan...’ begon ze, maar op datzelfde moment sloeg ze een hand voor haar mond omdat ze een andere hand op de grond zag. En daarna de arm, en de schouder, en het hoofd, of in ieder geval de achterkant van het hoofd. En het korte witte haar. Anna Maria had de oudere vrouw al jaren willen vragen of het ook uit zuinigheid was dat ze weigerde haar haar het obligate rood van vrouwen van haar leeftijd te verven, of dat ze er eenvoudig vrede mee had hoe haar witte haar de lijnen van haar ge-

zicht verzachtte en er een zekere waardigheid aan verleende.

Ze keek neer op de roerloze vrouw, op de hand, de arm, het hoofd. En het drong tot haar door dat ze het haar nu nooit meer zou kunnen vragen.

Guido Brunetti, commissario di polizia van de stad Venetië, zat aan tafel tegenover zijn rechtstreekse superieur, vice-questore Giuseppe Patta, en bad dat de wereld zou vergaan. Hij had er ook genoeg mee genomen om te worden ontvoerd door buitenaardse wezens, of te worden opgeschrikt door een gewelddadige inval van bebaarde terroristen, die zich schietend en met moordlust in de ogen een weg door het restaurant zouden banen. De daardoor ontstane chaos zou Brunetti, die zoals gewoonlijk zijn eigen wapen niet bij zich had, in staat hebben gesteld een passerende terrorist er een afhandig te maken en dat te gebruiken om niet alleen de vice-questore dood te schieten, maar ook zijn assistent, hoofdinspecteur Scarpa, die, links van de vice-questore gezeten, op dit moment zijn afgemeten, negatieve oordeel gaf over de grappa die na afloop van de maaltijd was aangeboden.

‘Jullie mensen in het Noorden,’ zei de hoofdinspecteur met een neerbuigend knikje in Brunetti’s richting, ‘begrijpen niet wat het is om wijn te maken, dus waarom zouden jullie iets anders wél kunnen maken?’ Hij dronk de rest van zijn grappa op, trok een misprijzend pruilmondje – zo subtiel uitgevoerd dat Brunetti moeiteloos het verschil kon zien tussen misprijzen en minachting – en zette zijn glas op tafel. Hij wierp Brunetti een open blik toe, alsof hij hem uitnodigde om nu op zijn beurt zijn oenologische mening ten beste te geven, maar Brunetti speelde het spelletje niet mee

en stelde zich tevreden met het opdrinken van zijn eigen grappa. Hoezeer dit diner met Patta en Scarpa ook het verlangen naar een tweede grappa in Brunetti had gewekt, het besef dat daarmee de maaltijd alleen maar langer zou duren bracht hem ertoe het aanbod van de ober af te slaan, net zoals zijn gezonde verstand hem ertoe had gebracht niet toe te happen bij Scarpa.

Brunetti's weigering om met hem in discussie te gaan, spoorde de hoofdinspecteur juist aan om door te gaan, of misschien was het de grappa – zijn tweede – want hij begon: 'Ik begrijp niet waarom die wijnen uit Friuli zo...' maar Brunetti's aandacht werd afgeleid van de tekortkomingen die de hoofdinspecteur op het punt stond te onthullen doordat zijn telefonino overging. Bij sociale verplichtingen waar hij niet onderuit kon – zoals dit etentje met Patta om te bespreken wie er voor promotie in aanmerking kwamen – zorgde Brunetti er altijd voor dat hij zijn telefonino bij zich had, en hij werd vaak gered door een milddadige Paola die hem belde met een verzonnen dringende reden om onmiddellijk weg te moeten.

'Si?' zei hij, teleurgesteld toen hij gezien had dat het de Questura was vanwaar hij gebeld werd.

'Goedenavond, commissario,' zei een stem die hij meende te herkennen als die van Ruffolo. 'We zijn net gebeld door een vrouw in Santa Croce. Die heeft een dode vrouw in haar woning aangetroffen. Er was bloed, dus toen heeft ze ons gebeld.'

'De woning van wie?' vroeg Brunetti. Niet dat het iets uitmaakte of hij dat nu al wist, maar hij had een hekel aan onduidelijkheid.

'Ze zei dat ze in haar eigen woning lag. Die dode vrouw dus. Die woont onder haar.'

‘Waar in Santa Croce?’

‘Giacomo dell’Orio, meneer. Ze woont recht tegenover de kerk. Eén zeven twee zes.’

‘Wie is ernaartoe?’ vroeg Brunetti.

‘Niemand, meneer. Ik heb eerst u gebeld.’

Brunetti keek op zijn horloge. Het was bijna elf uur, al veel later dan hij had gedacht en gehoopt dat dit etentje afgelopen zou zijn. ‘Kijk of je Rizzardi kunt vinden en laat hem daar naartoe gaan. En bel Vianello – die is waarschijnlijk thuis. Stuur een boot om hem op te pikken en daar naartoe te brengen. En laat ook een technisch team komen.’

‘En u, meneer?’

Brunetti had de plattegrond die in zijn genen gegrift stond al geraadpleegd. ‘Voor mij is het sneller om te lopen. Ik zie ze daar wel.’ Hij dacht even na en zei toen: ‘Als er ergens in de buurt surveillanten zijn, bel ze dan en zeg dat ze ook moeten komen. En bel die vrouw en zeg tegen haar dat ze in de woning niets moet aanraken.’

‘Ze was al teruggegaan naar haar eigen woning, meneer, om te bellen. Ik heb tegen haar gezegd dat ze daar moet blijven.’

‘Mooi. Hoe heet ze?’

‘Giusti, meneer.’

‘Als je de surveillanten spreekt, zeg dan dat ik er over tien minuten ben.’

‘Ja, meneer,’ zei de agent, en hij hing op.

Vice-questore Patta keek Brunetti onverhuld nieuwsgierig aan. ‘Problemen, commissario?’ vroeg hij op een toon die Brunetti deed beseffen hoezeer nieuwsgierigheid verschilde van belangstelling.

‘Ja, meneer. Er is een vrouw dood gevonden in Santa Croce.’

‘En dan bellen ze jou?’ zei Scarpa. Er lag een zweem van beleefde argwaan in dat laatste woord.

‘Griffoni is nog niet terug van vakantie, en ik woon het dichtst bij,’ antwoordde Brunetti met geofefende onverstoorbaarheid.

‘Natuurlijk,’ zei Scarpa, en hij boog zich opzij om iets tegen de ober te zeggen.

Tegen Patta zei Brunetti: ‘Ik ga wel even kijken, vice-questore.’ Hij zette het gezicht op van de belaagde bureaucraat die werd afgehouden van wat hij wilde doen door wat hij móest doen, schoof vervolgens zijn stoel naar achteren en stond op. Hij gaf Patta nog even de kans om iets te zeggen, maar het moment ging in stilte voorbij.

Buiten liet Brunetti het aan zijn geheugen over om hem de goede kant op te sturen, terwijl hij ondertussen zijn telefonino te voorschijn haalde en het nummer van thuis belde.

‘Bel je voor morele steun?’ vroeg Paola toen ze de telefoon opnam.

‘Scarpa heeft net gezegd dat wij noorderlingen geen verstand hebben van wijn maken,’ zei hij.

Het was even stil en toen zei ze: ‘Ik hoor wat je zegt, maar het klinkt alsof er iets anders aan de hand is.’

‘Ik ben gebeld. Er ligt een vrouw dood in Santa Croce, bij de San Giacomo.’

‘Waarom hebben ze jou gebeld?’

‘Waarschijnlijk hadden ze geen zin om Patta of Scarpa te bellen.’

‘Dus bellen ze jou terwijl je bij hen aan tafel zit. Mooi is dat.’

‘Ze wisten niet waar ik was. Trouwens, ik ben allang blij dat ik daar weg kon. Ik ga even kijken wat er gebeurd is. Ik woon toch het dichtst bij.’